ČESKÁ REPUBLIKA
ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Michala Mazance a soudců JUDr. Marie Žiškové a JUDr. Josefa Baxy v právní věci žalobců: původně J. B., nyní: A) A. B., B) E. B., a C) R. B., proti žalované České správě sociálního zabezpečení, Křížová 25, 225 08 Praha 5, v řízení o žalobě proti rozhodnutí ze dne 8. 10. 2002,

takto:

I. **Rozhodnutí České správy sociálního zabezpečení ze dne 8. 10. 2002, se zrušuje pro nezákonnost.**

II. **Věc se vrací žalované k dalšímu řízení.**

III. **Žalobcům se nepřiznává právo na náhradu nákladů řízení.**

IV. **Žalovaná nemá právo na náhradu nákladů řízení.**

Odůvodnění:

Napadeným rozhodnutím zamítla žalovaná žádost žalobce o přiznání jednorázové peněžní částky za dobu od 3. 2. 1950 do 9. 3. 1951 podle zákona č. 261/2001 Sb., o poskytnutí jednorázové peněžní částky účastníkům národního boje za osvobození, politickým vězňům a osobám z rasových nebo náboženských důvodů soustředěných do vojenských pracovních táborů a o změně zákona č. 39/2000 Sb., o poskytnutí jednorázové peněžní částky příslušníkům československých zahraničních armád a spojeneckých armád v letech 1939 až 1945. Proti tomuto výroku podal žalobce podle procesních předpisů účinných do konce roku 2002 opravný prostředek, který byl předložen Vrchnímu soudu v Praze v listopadu 2002; po provedení přípravných úkonů však již tento soud o věci samé do konce roku 2002 nerozhodl; podle přechodných ustanovení k reformě správního soudnictví byla věc předána Nejvyššímu správnímu soudu k dokončení řízení (§ 129 odst. 2 a § 132 soudního řádu správního).

V průběhu řízení před soudem vyšlo najevo, že žalobce dne 20. 2. 2003 zemřel. Soud poté zjišťoval okruh dědiců a vyčkal skončení dědického řízení, což se stalo usnesením Okresního soudu v Náchodě ze dne 10. 6. 2003, sp. zn. D 303/2003. Z tohoto zjistil, že žádný ze tří dědiců dědictví neodmítl a dědicové uzavřeli dohodu o vypořádání dědictví. Veřejnoprávní nárok, který zemřelý uplatnil vůči ČSSZ, nebyl předmětem dědického řízení. Soud po těchto zjištěních pokračoval se všemi třemi dědici, kteří procesně nastoupili na místo zemřelého (§ 107 o. s. ř.), přičemž žádný z dědiců nevzal návrh výslovně zpět. Protože žádný z účastníků netrval na nařízení jednání, rozhodl o věci bez toho, aby jednání nařizoval (§ 51 s. ř. s.).

Napadeným rozhodnutím byla žádost žalobce zamítnuta. Žalovaná odůvodnila své rozhodnutí tím, že nárok na poskytnutí jednorázové peněžní částky nevznikl, neboť po zrušení odsuzujícího rozhodnutí bylo řízení vedené na podkladě původní obžaloby z důvodu čl. 3 amnestie prezidenta republiky usnesením Okresního soudu v Šumperku ze dne 7. 4. 1992, sp. zn. 1 Rt 1615/91, zastaveno a žalobce v souladu s § 15 odst. 3 zákona č. 119/1990 Sb. nepožádal, aby v řízení bylo pokračováno. Na uvedenou dobu pak nelze pohlížet jako na dobu neoprávněného výkonu trestu odnětí svobody, neboť o vině a trestu obžalovaného nebylo rozhodnuto.

Žalobce proti tomu poukázal na to, že amnestie nesmazala dobu jeho věznění, deportaci do pracovního tábora, ani pozdější nástup k vojskům PTP. Dále upozornil, že odškodněn dosud za nic nebyl. K rozhodnutí Okresního soudu v Šumperku ze dne 7. 4. 1992 pak uvedl, že mu bylo doručeno v době, kdy byl hospitalizován z vážných zdravotních důvodů.

Ze správního spisu vyplynulo, že žalobce podal žádost o poskytnutí jednorázové peněžní částky vyplněním formuláře, v němž zaškrtnutím příslušné části uplatnil nárok jako politický vězeň, a to za dobu věznění, která již byla prokázána v rámci řízení o úpravu důchodu podle zákona o soudní rehabilitaci, popř. zákona o protiprávnosti komunistického režimu a odporu proti němu. Součástí spisu je usnesení Okresního soudu v Šumperku ze dne 7. 11. 1991, čj. 1 Rt 1615/91-10, jímž byl podle § 14 odst. 1 písm. d) zákona č. 119/1990 Sb. u J. B. zrušen výrok o vině a trestu z rozsudku Okresního soudu v Jeseníku ze dne 9. 6. 1950, sp. zn. Ml 20/50, jakož i další rozhodnutí na původní rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž zrušením došlo, pozbyla podkladu. Usnesením Okresního soudu v Šumperku ze dne 7. 4. 1992, čj. 1 Rt 1615/91-15, které je rovněž součástí správního spisu, bylo podle § 11 odst. 1 písm. a) tr. ř. s ohledem na článek 3 amnestie prezidenta republiky z 8. května 1975 trestní stíhání zastaveno [žalobce byl stíhán pro provinění nedovoleného ozbrojování podle § 3 zákona č. 48/1931 Sb. a § 29 odst. 1 písm. a) zákona č. 231/48 Sb. a dále pro provinění podílnictví na krádeži podle § 3 zákona č. 48/1931 Sb. a § 460 tehdejšího tr. z.]. Spis dále obsahuje potvrzení Konfederace politických vězňů to tom, že žalobce byl vězněn v době od 3. 2. 1950 do 9. 3. 1951.

Ve vyjádření k opravnému prostředku žalovaná poukázala na rozhodnutí Ústavního soudu č. I. ÚS 402/98, dle kterého při rehabilitaci osob rehabilitovaných v tzv. přezkumném řízení (a tedy i na základě stížnosti pro porušení zákona podané

podle § 30 odst. 2 zákona č. 119/1990 Sb.) lze v dalším řízení posoudit míru trestnosti spáchaného skutku a určit tak rozsah případných nároků na hmotné odškodnění. Pokud osoba, jejíž trestní stíhání bylo zastaveno v důsledku amnestie prezidenta republiky, netrvala na projednání věci, tímto opomenutím se připravila o možnost prokázat před soudem míru své viny za spáchání žalovaných skutků a dosáhnout případně úplného nebo částečného zproštění obžaloby. Žalovaná rovněž upozornila na rozhodovací praxi Nejvyššího soudu, který vyslovil názor, že po zrušení odsuzujícího rozsudku v rehabilitačním řízení je poškozený zproštěn obžaloby z jednoho či více trestných činů a pro další skutek bylo jeho trestní stíhání zastaveno v důsledku amnestie prezidenta republiky, náleží mu odškodnění za tu část trestu odnětí svobody, která se rovná rozdílu mezi trestem vykonaným na základě původního rozsudku a trestem, který by byl uložen za skutek, na nějž se vztahuje amnestie, nebýt této amnestie.

Tato argumentace však jde zcela mimo, protože se týká nároků podle jiných právních předpisů.

Zákon č. 261/2001 Sb. zakládá nárok na přiznání jednorázové peněžní částky (mimo jiné) osobám, které vymezuje v § 2 odst. 1 zákona a označuje je legislativní zkratkou „politický vězeň“. Právo na poskytnutí jednorázové peněžní částky tu náleží občanům České republiky, kteří byli vězněni mezi 25. 2. 1948 a 1. 1. 1990 a u nichž bylo rozhodnutí o jejich věznění zcela nebo částečně zrušeno podle zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění pozdějších předpisů, nebo podle zákona č. 198/1993 Sb., o protiprávnosti komunistického režimu a o odporu proti němu. Nárok na poskytnutí jednorázové peněžní částky tak zákon váže na současné splnění tří podmínek: občanství, věznění a zrušení rozhodnutí o věznění podle citovaných zákonů.

Žalovaná, která zřejmě nesprávně vycházela z judikatury k jiným právním předpisům, však v rozporu se zákonem přidala podmínku další. Vycházela z předpokladu, že byl-li v přezkumném rehabilitačním řízení zrušen odsuzující rozsudek, následně trestní stíhání zastaveno z důvodu amnestie prezidenta republiky a netrval-li žalobce na projednání věci, nebylo rozhodnuto o jeho vině či případném zproštění obžaloby a nesplňuje tak podmínku pro poskytnutí jednorázové peněžní částky.

Takový názor ale v zákoně č. 261/2001 Sb. nemá oporu. Rozhodnutí o zproštění obžaloby vyžaduje pouze zákon č. 119/1990 Sb., a to pro nároky podle něj vznikajícího. Vztáhla-li žalovaná tento požadavek také na vznik nároku podle zákona 261/2001 Sb., porušila zákon, protože hmotněprávní podmínky vzniku veřejnoprávního nároku nelze cestou analogie podle jiných právních předpisů rozšiřovat.

Proto Nejvyšší správní soud podle § 78 odst. 1 a 4 s. ř. s. naříkané rozhodnutí zrušil pro nezákonnost a věc vrátil žalované k dalšímu řízení; v něm je žalovaná vysloveným právním názorem vázána.

Žalobci měli v řízení úspěch a měli by proto právo na náhradu nákladů řízení. Náhradu však v žalobě nežádali (ze spisu ostatně není zřejmé, že by jim náklady

v řízení vznikly) a soud proto vyslovil, že se jim náhrada nákladů řízení nepřiznává. Žalovaná neměla ve věci úspěch a náhrada nákladů jí proto nepřísluší (§ 60 odst. 1 s. ř .s.).

Poučení: Proti tomuto rozhodnutí nejsou opravné prostředky přípustné.

V Brně 27. října 2003

JUDr. Michal Mazanec
předseda senátu